“El repte és fer arqueologia del paisatge de Brufaganya”

Graham R. Jones és investigador sènior associat de la Oxford University School of Geography (Gran Bretanya). També és investigador adscrit de l’ICAC, i acaba de fer una estada a l’Institut per seguir investigant els possibles orígens, en l’antiguitat tardana o l’època romana, del paisatge de pelegrinatge del santuari de Sant Magí de Brufaganya. Es tracta d’un estudi diacrònic de la serra i la vall de Brufaganya, entre la conca de l’Alt Gaià (Conca de Barberà) de la de l’Anoia, on s’encreuen el camí de pelegrinatge de Sant Magí i un antic camí de transhumància. Vegeu-ne una síntesi en la conferència pronunciada a l’ICAC el 8 de setembre, “Roads, herds, and waters: a diachronic approach to Sant Magí de la Brufaganya” (PDF).

Fa 15 anys que estudia Sant Magí de Brufaganya.
Sí, un santuari en un altiplà, a la Conca de Barberà, i el seu entorn. És on coincideixen dues xarxes: el camí de Sant Magí, de pelegrinatge, i un camí de transhumància, més o menys de nord a sud.

Què més té d’especial?
És un santuari encarat a l’oest, no a l’est, i amb pelegrinatge des del segle XVI per les seves aigües miraculoses per a malalties de la pell com la verola. Segurament la devoció a sant Magí és molt més antiga, amb orígens en la tardoantiguitat, però no en tenim evidències arqueològiques, i encara menys d’època romana.

Llàstima!
Sí, per això el proper repte per mi seria poder-hi aplicar la geofísica i localitzar la planta de l’antiga església. La plaça de l’església és un espai buit però amb exploracions geofísiques s’ha vist que hi havia hagut altres edificis. Un estudiant del Màster en Arqueologia Clàssica

podria estudiar tota la zona, perquè té un gran potencial per a l'arqueologia del paisatge. Per exemple, l'antic hospital de les Fonts i a les coves, on potser trobaríem fonaments prehistòrics!

Podria ser?
Almenys a Anglaterra, està molt estudiat que un lloc sagrat perdura al llarg del temps com a lloc sagrat, des de l'edat del bronze fins als nostres dies. M'interessa molt aquesta visió diacrònica de Sant Magí de Brufaganya. I em pregunto: és un sant també per als viatgers? Curiosament, els exvots de Tarragona són vaixells de molts tipus. És lloc de pas o lloc per curar-s'hi? Paisatge de la transhumància o destinació per ella mateixa?

La transhumància és un interès compartit amb l'ICAC.
Sí, el trànsit ramader a l'interior de l'ager Tarraconensis. Arran de conèixer la línia de recerca en arqueologia del paisatge de l'ICAC he posat més importància en els camins dels pastors. Segur que si es fa un sondeig a Brufaganya, en certs nivells arqueològics de la vall s'hi trobarien evidències de presència de ramats, i sabríem de quins animals es tractava, què menjaven, quina vegetació hi creixia…

Vostè es va doctorar el 1996, passats els 50 anys, al Departament d'Història Local d'Anglaterra. De quina professió venia?
La meva escola ha sigut el periodisme! M'hi he dedicat més de 25 anys i és una professió que m'ha donat eines molt útils per la carrera acadèmica. Saber reportar fets, veure els dos costats d'una notícia, buscar informació, avaluar la importància del material documental i extreure'n l'essència, trobar les persones que et poden ajudar, preguntar.

Per què va voler fer carrera acadèmica?
La història, l'arqueologia, per mi són un esbarjo! Em vaig començar a interessar pels sants patrons de les esglésies i per saber per què la gent tria un sant i no un altre. A la Universitat de Leicester vaig aprendre a treballar de manera sistemàtica, científica i comprensible. Al departament d'Història Local d'Anglaterra qualsevol recerca ha de partir del treball de camp i de tota la documentació que tinguis a l'abast: d'arqueologia, antropologia, literatura, religió, etimologia, onomàstica, etnografia, art...

I ho va posar en pràctica amb els sants.
Em va començar interessant Santa Helena, però no tenia gaire sentit estudiar un sant de manera aïllada. Per això en la tesi vaig estudiar tots els sants presents en tres comtats d'Anglaterra. Vaig fer molt treball de camp, vaig recórrer esglésies, abadies, hospitals, convents... Aquesta mateixa metodologia la vaig aplicar més endavant a Gal·les i a altres indrets d'Anglaterra.

I a Sant Magí de Brufaganya! Per què li va interessar?
Perquè tampoc tenia sentit estudiar els sants de la Gran Bretanya de manera aïllada, i la meva recerca exigia que vingués al continent, especialment en un país catòlic en el qual perviuen cultes que arrenquen en la tardoantiguitat.

Com Sant Magí, copatró de Tarragona?
Sí, exacte, un sant "viu", sobretot present a la Catalunya Nova. El vaig triar per consell del director de l'Arxiu Nacional de Catalunya, Josep Maria Sans Travé, que és de la Conca de Barberà i és qui m'ha facilitat els contactes per fer la recerca durant aquests últims 15 anys

en què he anat venint a Catalunya.

Text i fotos: Carme Badia i Puig